

In het donker de weg zoekend in vijandelijk gebied

Panta Rei bracht heel 4 Div. op de been

IN Oost-Brabant en de kop van Limburg was de oorlog weer uitbroken in de derde week van juni. In de kleine genoeglijke dorpjes aan de Maas, waar nog steeds niet-herstelde kogelgaten in muren aan het verleden herinneren, kon men het horen van de waardin achter de tapkast of van de veldwachter op het kruispunt: „Zo deden ze het toen ook. . . .”. Patrouilles, opstellingen, wagens, boten, lijnen, veldkeukens. Maar nu geen Amerikanen, Duitsers of Engelsen. De vierde divisie had er zich genesteld om met haar actieve sterkte van rond 11.000 man en 2.000 voertuigen de grootste manoeuvre binnen onze grenzen te houden sedert de vermaarde oefening „Drietand” van de voormalige derde divisie. Deze manoeuvre ging nu de geschiedenis in onder de naam „Panta Rei”, Grieks voor „alles vloeit”.

Het was een „Citra Ultra” in het groot. Was het vorige maal — aan de IJssel — zo, dat men ervaringen wilde opdoen met de patrouille-activiteit en de infiltratie bij de onderdelen, die voor een rivier staan, nu was het zo, dat men de ervaring wilde gebruiken nu aan iedere zijde van de Maas een complete gevechtsgroep stond opgesteld, die elkaar zouden „aftasten” alvorens de grote aanval zou beginnen. Met dit al was deze manoeuvre ook weer een werkstuk van vooral infanteristische activiteit.

Aan de westkant van de Maas had zich de 41e gevechtsgroep ingericht, aan de andere zijde de 43e. Gedurende de eerste dagen hadden de bataljons de vrijheid eigen maatregelen te nemen o.m. om van de vijandelijke plannen op de hoogte te komen. In het algemeen paste men als lering van Citra Ultra toe,

Generaal Speidel, commandant LANDCENT, verlaat in gezelschap van gen.-maj. M. de Boer, sous-chef van zijn staf, het parochiehuus te Overloon na een bezoek aan de leidersstaf van Panta Rei

dat men de opstellingen voor verdediging contra vijandelijke patrouille-activiteit niet vast op dezelfde plaats hield.

Zo trokken iedere nacht de verkenkers over de Maas

Overdag trokken de bataljons — zeker aan de lagere oevers — zich ietwat terug om de vijandelijke waarnemers vooral geen inzicht te geven in de opstelling. Tegen donker werd er weer „gemoved” naar voren. Ook in dit opzicht — maar nu van „binnen uit” gezien, begon een en ander er als een echte oorlogstoestand uit te zien. Op verschillende bataljonsstaven waar de waarnemingen gecoördineerd werden, was men dikwijls wonderwel op de hoogte van de vijandelijke opstellingen, en plannen, zelfs van de tijden

waarop deze uitgevoerd zouden worden. Zo was bijv. op het stafkwartier van 45 B. I. alles nauwkeurig bekend tot het tijdstip en de route van de grote aanval van de „overkant” toe, en zelfs wisten zij al zeker, dat een infiltrerende compagnie van de vijand de nacht voor de grote aanval juist hun bataljons-stafgebied als concentratiepunt had voorgenomen. . . . Op stafniveau dus een sportieve wedstrijd, die echter alleen mogelijk was door de fanatieke verkenningen die door de patrouilles werden uitgevoerd.

Vaak was het één enkele verkenner, die zich dagen lang temidden van de vijanden wist schuil te houden, om met een radio alle bijzonderheden te melden. Sommige deden het zelfs gewoon per rijkstelefoon. De commandant van de Vierde Divisie, generaal-majoor Van der Veen, betuigde in een verklaring voor de pers zijn volle tevredenheid juist over dit werk van de mannen in de voorste lijn.

In de nacht van 24 op 25 juni vond de grote aanval plaats van de 43e gevechtsgroep: massale overgang van de Maas, bouw van tankvloten etc. De „geleide” fase van de manoeuvre was in volle gang gekomen, waarin de volgorde der gebeurtenissen van tevoren al vastgesteld was.

De commandant van de NAVO-landstrijdkrachten in de Centraal Europese Sector, de Duitse generaal Speidel, woonde een deel van de oefening bij. Hij bracht een bezoek aan verscheidene onderdelen en bekeek van een vaartuig van de Rijkspolitie te water, het overtrekken van de Maas. Hij verklaarde naar aanleiding van wat hij gezien had verblijd te zijn over het enthousiasme en de kundigheid van de Nederlandse soldaat.

Het houden van deze grote oefening in deze tijd van het jaar bracht nogal bezwaren met zich mee in verband met

de op het veld staande gewassen. Dank zij de medewerking van betrokken gemeenten kon een-en-ander toch doorgang vinden. Een eerbetoan aan alle burgemeesters van deze gemeenten vormde dan ook de taptoe, welke de Johan Willem Friso Kapel op 25 juni te Venray blies.

Een schaduw viel over deze oefening door het tragisch ongeval, waarbij de dpl.sld. E. Bunschoek van 46 B.I. tijdens het oversteken van de Maas het leven verloor. T.